

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ PRAVIENIŠKIŲ PATAISOS NAMUS-ATVIRAJĄ KOLONIJĄ

2022-06-09 Nr. 4D-2022/1-109
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2022-01-28 gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos (toliau vadinama – Pravieniškių PN) pareigūnų veiksmų, susijusių su perkėlimu į lengvojo režimo sektorių, su informacijos teikimu, prašymų nagrinėjimu.

2. Pareiškėjas skunde (toliau vadinama – Skundas) nurodė:

2.1. nebuvo supažindintas su visa 2021-07-17 atlikto nuskalstamo elgesio vertinimo išvada ir, Pareiškėjo nuomone, vertinimo metu galėjo būti neteisingai suprastos kai kurios jo nurodytos aplinkybės;

2.2. pateikė prašymą perkelti į „eksperimentinį lengvo režimo sektorių“, tačiau sulaukė atsakymo, kad nebus ten perkeltas dėl vietų trūkumo. Pareiškėjas teigia, kad jis net nebuvo įtrauktas į eilę, kad galėtų patekti į minėtą sektorių;

2.3. jo neišleidžia trumpalaikiai išvykai į namus, nors pagal teisės aktus tokios išvykos jam priklauso, be to, visi pateikiami atsakymai į prašymus dėl išvykos namo yra šabloniški, vienodi, atsakymuose nebūna jokių faktinių aplinkybių tyrimo;

2.4. 2022-01-17 kreipėsi su prašymu perkelti į pusiaukelės namus, tačiau dokumentai net nepradėti ruošti, neaišku, kuris pareigūnas vertins jo perkėlimo galimybes.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2022-02-17 raštu Nr. 4D-2022/1-109/3D-362 kreipėsi į Pravieniškių PN administraciją, prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Seimo kontrolierė gavo Pravieniškių PN 2022-03-09 raštą Nr. 14-3440, kuriuo pateikiamos Pareiškėjo skundų ir atsakymų jam kopijos bei pateikiama informacija dėl Skundo aplinkybių.

Rašte nurodoma:

4.1. „Nuteistasis su nustatytu rizikos lygiu buvo supažindintas žodžiu, po atlikto vertinimo. Nuteistajam 2021 m. spalio 8 d. pateikus prašymą dėl supažindinimo su jam atliktu HCR-20 vertinimu, buvo pateiktas raštiškas atsakymas, kuriame nurodyta rizikos lygis, apsauginiai bei rizikos veiksniai, bei rekomendacijos“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

4.2. „Nuteistajam nebuvo pateiktos HCR-20 vertinimo formos kopijos, atsižvelgiant į Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2021 m. rugsėjo 6 d. įsakymą Nr. V-284 „Dėl Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2012 m. birželio 25 d. įsakymo Nr. V-211 „Dėl nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikų ir elgesio pataisos programų aprobavimo Lietuvos bausmių vykdymo sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo ir adaptuotų nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikų ir elgesio pataisos programų aprobavimo“ pakeitimo“.

Seimo kontrolierei Pravieniškių PN administracija pateikė 2021-11-09 atsakymo Pareiškėjui kopiją; iš atsakymo sužinota, kad nuteistajam buvo suteikta informacija apie nustatytą pakartotinio smurtinio elgesio riziką, apsauginius veiksnius, rekomendacijos dalyvauti elgesio pataisos ar kitose programose, orientuotose į smurtinio elgesio, požiūrio į smurtą keitimą, nusikalstamos veikos analizę.

Pareiškėjui buvo paaiškinta, kad, vadovaujantis Nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikų ir elgesio pataisos programų aprobavimo Lietuvos bausmių vykdymo sistemoje tvarkos aprašo (toliau vadinama ir – Aprašas) nuostatomis, nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo HCR-20 forma yra saugoma elektroninėje erdvėje, o vertinimo formos kopijos nėra daromos. Nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo formos ir rizikos bei apsauginių veiksnių nustatymo kriterijai yra skirti tik tarnybiniam naudojimui. Atsakymas pagrįstas teisės aktų nuostatomis, nurodyta apskundimo tvarka.

4.3. „Nuteistasis [...] 2021 m. birželio 7 d. pateikė prašymą (reg. Nr. 71(11) 505) dėl jo perkėlimo į „Lengvo režimo sektorių“.“

Pravieniškių PN administracija Seimo kontrolierei pateikė 2021-06-14 atsakymą Pareiškėjui (kopiją), kur nurodyta, kad jo prašymas dėl perkėlimo į „Lengvo režimo sektorių“ buvo svarstytas Pravieniškių PN Patariamąsios nuteistųjų ir suimtųjų teisinės padėties pokyčių ir kitais klausimais Antrajame sektoriuje komisijos posėdyje. Komisija, išnagrinėjusi prašymą dėl perkėlimo į 12 būrį, nusprendė netarpininkauti dėl perkėlimo, kadangi 12-ame būryje nėra laisvų vietų.

4.4. „Lengvojo režimo sektoriuje“ taikomos Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 74 str. nuostatos bei Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos direktoriaus 2019 m. balandžio 29 d. įsakymu Nr. V-278 „Dėl Lengvojo režimo sektoriaus nuostatų patvirtinimo“ patvirtinti nuostatai [...].

Nuteistieji pageidaujantys laisvės atėmimo bausmę atlikti „Lengvojo režimo sektoriuje“ rašo prašymą įstaigos direktoriui. Nuteistojo prašymas yra svarstomas Patariamąsios nuteistųjų ir suimtųjų teisinės padėties pokyčių ir kitais klausimais komisijoje, kuri sprendžia skirti ar neskirti nuteistąjį į „Lengvojo režimo sektorių“. Dėl riboto vietų skaičiaus į Lengvajį režimo sektorių negalintys patekti nuteistieji užrašomi į eilę ir priimami eilės tvarka.“

4.5. „Nuteistasis [...] su prašymais suteikti trumpalaikę išvyką į namus gruodžio–vasario mėnesiais kreipėsi du kartus [...]. Kalėjimų departamento ekstremalių situacijų operacijų centro posėdžio 2022 m. sausio 24 d. protokolu Nr. LV-314, trumpalaikės išvykos buvo sustabdytos iki 2022 m. kovo 1 d.“

Pravieniškių PN administracija Seimo kontrolierei pateikė Pareiškėjo prašymų dėl trumpalaikės išvykos į namus ir atsakymų jam kopijas, iš kurių nustatyta, kad gruodžio mėnesio prašymas dėl trumpalaikės išvykos buvo atmestas, paaiškinant sprendimo motyvus ir nurodant apskundimo tvarką, o 2022-01-03 prašymas buvo patenkintas, tačiau trumpalaikė išvyka nebuvo suteikta dėl Kalėjimų departamento ekstremalių situacijų operacijų centro sprendimo sustabdyti visas išvykas į namus (Pareiškėjui pateiktas atsakymas, kuriame nurodomos išvykos nesuteikimo priežastys ir atsakymo apskundimo tvarka).

4.6. „Nuteistasis [...] į pataisos įstaigos administraciją dėl perkėlimo į pusiaukelės namus paskutinį kartą kreipėsi 2022 m. vasario 10 d. [...]. Atsižvelgiant į 2022 m. vasario 10 d. nuteistojo [...] prašymą buvo parengta reikalinga dokumentinė medžiaga bei 2022 m. vasario 28 d. pateikta Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Pusiaukelės namų komisijai [...]“ (toliau vadinama ir – Komisija).

Pareiškėjas dėl perkėlimo į Vilniaus pataisos namų (toliau vadinama ir – Vilniaus PN) pusiaukelės namus taip pat buvo kreipęsis 2020 m. gruodžio 4 d., 2021 m. sausio 15 d. gavo atsakymą,

kuriuo jo prašymas netenkinamas (Pareiškėjui paaiškinti sprendimo motyvai ir atsakymo apskundimo tvarka). Pareiškėjas 2021 m. liepos 26 d. kreipėsi į Komisiją dėl perkėlimo į Vilniaus PN pusiaukelės namus, 2021 m. rugsėjo 17 d. gavo atsakymą, kuriuo prašymas netenkinamas, paaiškinti sprendimo motyvai ir atsakymo apskundimo tvarka.

4.7. „Nuteistasis [...] lengvajai grupei yra priskirtas Pravieniškių pataisos-namų atvirosios kolonijos direktoriaus 2020 m. rugpjūčio 18 d. įsakymu Nr. 2-1297 „Dėl nuteistųjų priskyrimo grupėms“.“

5. Seimo kontrolierė 2022-04-25 raštu Nr. 4D-2022/1-109/3D-923 kreipėsi į Kalėjų departamento prie Teisingumo ministerijos administraciją, prašydama paaiškinti, kokių pagrindu Kalėjų departamento direktoriaus 2021 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. V-284 patvirtintame Nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikų ir elgesio pataisos programų aprobavimo Lietuvos bausmių vykdymo sistemoje tvarkos apraše nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo formos ir rizikos bei apsauginių veiksnių nustatymo kriterijai, taip pat metodikų vadovai yra skirti tik tarnybiniam naudojimui.

Seimo kontrolierė gavo Kalėjų departamento 2022-05-11 raštą Nr. 1S-1777, kuriame nurodoma:

5.1. „Testų (instrumentų, metodikų) naudojimo principai yra nustatyti Testų naudojimo reglamente (toliau – Reglamentas), patvirtintame 2014 m. birželio 24 d. Lietuvos psichologų sąjungos Valdybos posėdyje (protokolo Nr. 2014/4). Minėto dokumento tikslas – apibrėžti profesionalaus ir etiško testų naudojimo standartą. Reglamente nustatyta, kad testu laikomas standartizuotas psichologinio įvertinimo instrumentas <...>, sudarytas iš užduočių ar teiginių įvairioms žmogaus ypatybėms įvertinti. Jis pateikiamas standartinėmis sąlygomis ir naudoja standartinę duomenų interpretacijos sistemą. Reglamente sąvokos „testas“ ir „testavimas“ interpretuojamos plačiąja prasme. Nėra svarbu, ar standartizuota procedūra pavadinta „testu“, ar jos pavadinime yra įrašyta „testas“. Šis reglamentas gali būti taikomas ir daugeliui įvertinimo instrumentų, nepavadintų „testais“ (pvz., klausimynai, skalės, aprašai, projekcinės technikos, metodikos). Vadovaujantis Reglamento 8 punkto nuostatomis, būtina užtikrinti instrumentų (metodikų) medžiagos apsaugą tam, kad būtų apsaugotas jų integralumas, nebūtų viešinama testavimo technika ir dėl to nepakenkta jos naudingumui. Kadangi pakartotinio nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikos, kurios yra naudojamos bausmių vykdymo sistemoje (OASys, PCL:SV, SVR-20, HCR-20 ir SARA), yra struktūruoti ir standartizuoti instrumentai, jiems pilnoje apimtyje turi būti taikomi reikalavimai, nustatyti Reglamente. Atkreiptinas dėmesys, kad Aprašo 29 punkte nustatyta, kad vertinamasis yra supažindinamas su rizikos vertinimo rezultatais, pateiktais rizikos vertinimo formų suvestinėje lentelėje, t. y. su nustatytu rizikos lygiu ir identifikuotais rizikos bei apsauginiais veiksniais bei rekomenduojamomis rizikos valdymo priemonėmis. Nuteistajam pageidaujant gali būti pateikta suvestinės lentelės kopija.“

5.2. Kalėjų departamentas, atsakydamas į klausimą, ką apima sąvoka „skirta tarnybiniam naudojimui“, paaiškino, kad „pakartotinio nusikalstamo rizikos įvertinimo procedūrų kontekste sąvoka „skirta tarnybiniam naudojimui“ yra suprantama kaip jau minėtame Reglamente nustatytų principų ir reikalavimų laikymosi užtikrinimas. Nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo protokolai (formos) yra saugomi vadovaujantis Aprašo VI skyriaus nuostatomis. Metodikų vadovai (metodinė medžiaga, skirta vertinimą atliekančiam specialistui) laikomi darbo vietoje. Informuojame, kad būtina pakartotinio nusikalstamo elgesio rizikos įvertinimo metodikų (instrumentų) taikymo ar jų pagalba surinktų duomenų naudojimo, kuris apima ir šiais instrumentais surinktos informacijos interpretavimą ir vertinimą, sąlyga – specialios žinios, kurios gali būti įgytos tik tiksliniuose mokymuose. Kalėjų departamentui pavaldžiose įstaigose metodikas taiko bei jų duomenis tarnybos tikslams naudoja tik specialiai apmokyti specialistai. Šiais reikalavimais rizikos įvertinimo atlikimui ir gautų duomenų naudojimui siekiama apsaugoti itin svarbią informaciją apie vertinamų asmenų kriminalinę perspektyvą, nuo galimų netinkamų, mokslu nepagrįstų, stokojančių specialių kompetencijų interpretacijų. Siekiant išvengti galimų neigiamų pakartotinio nusikalstamo elgesio

rizikos vertinimo metodikų OASys, HCR-20, PCL:SV, HCR-20 ir SARA vadovų ir protokolų (formų) platinimo pasekmių (metodikų patikimumo ir prognostinio validumo reikšmių sumažėjimo), siekiama užtikrinti, kad metodikų medžiaga būtų naudojama tik reikiamą išsilavinimą turinčių ir tikslinius mokymus baigusių specialistų ir saugoma pagal Apraše nustatytą tvarką.“

5.3. Kalėjimų departamentas, atsakydamas į klausimą, ar Apraše nurodytoms nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo formoms ir metodikų vadovams turi būti keliami tokie patys informacijos slaptumo reikalavimai, paaiškino, kad „pakartotinio nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikų protokolams (formoms) ir vadovams (metodinei medžiagai) yra keliami tokie pat slaptumo (metodinės medžiagos apsaugos) reikalavimai. Pažymime, kad tiek pakartotinių nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikų vadovuose, tiek vertinimo protokoluose (formose) yra pateikiama informacija apie tai, kaip vertinti vienokią ar kitokią informaciją, gautą iš prieinamos dokumentinės medžiagos ir interviu su vertinamu asmeniu metu. Vertinimo protokoluose (formose) įvertis (skaitinė reikšmė) koduojamas, pvz.: naudojant metodiką OASys protokoluose surašomi įverčiai (taškai nuo 0 iki 2), kurie suvestinėje lentelėje pagal tam tikrus kriterijus paverčiami į svertinius rizikos taškus. Nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo protokoluose (formose) bei metodikų vadovuose pateiktos informacijos interpretavimas, neturint metodikų taikymo kvalifikacijos ir praktikos, gali suponuoti klaidingų sprendimų priėmimą.“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

6. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama ir – BVK):

- *69 straipsnis. Nuteistųjų perkėlimas į kitas pataisos įstaigas* – „2. Laisvės atėmimo bausmę lengvosios grupės sąlygomis atliekantys nuteistieji, kuriems gali būti taikomas lygtinis paleidimas iš pataisos įstaigos, gali būti perkelti į tos pačios arba kitos pataisos įstaigos ar tardymo izoliatoriaus specialų padalinį – pusiaukelės namus, kur nuteistieji intensyviai rengiami būti paleisti iš pataisos įstaigos [...]. 3. Laisvės atėmimo bausmę lengvosios grupės sąlygomis atliekantys ir šio straipsnio 2 dalies 3, 4, 5 ir 6 punktuose nustatytas sąlygas atitinkantys nuteistieji, kuriems negali būti taikomas lygtinis paleidimas iš pataisos įstaigos, atlikę tris ketvirtadalius laisvės atėmimo bausmės ir likus ne daugiau kaip vieneriems metams iki bausmės pabaigos, perkeliama į atvirą koloniją, o kai jiems būtinas intensyvus rengimas prieš paleidžiant iš pataisos įstaigos, – į pusiaukelės namus. [...] 6. Teisę perkelti nuteistąjį iš vienos pataisos įstaigos į kitą turi Kalėjimų departamento direktorius, o toje pačioje įstaigoje pagal šio straipsnio 2, 3 ir 5 dalyse nurodytus reikalavimus – pataisos įstaigos, kurioje atlieka bausmę nuteistasis, direktorius arba jį pavaduojantis pareigūnas. Nuteistųjų perkėlimo iš vienos pataisos įstaigos į kitą, taip pat perkėlimo į pusiaukelės namus ir grąžinimo iš jų tvarką nustato Kalėjimų departamento direktorius“;

- *104 straipsnis. Nuteistųjų trumpalaikė išvyka iš pataisos įstaigos* – „1. Pataisos namuose lengvosios grupės laikymo sąlygomis bausmę atliekantys nuteistieji, išskyrus šio straipsnio 6 dalyje nurodytus nuteistuosius, turi teisę trims paroms parvykti į Lietuvos Respublikos teritorijoje esančius namus ar aplankyti Lietuvos Respublikos teritorijoje gyvenančius artimuosius giminaičius [...]“;

- *105 straipsnis. Nuteistųjų teisė į trumpalaikę išvyką už pataisos įstaigų ribų* – „2. Leidimą išvykti už pataisos įstaigos ribų duoda pataisos įstaigos direktorius arba jį pavaduojantis pareigūnas, atsižvelgdamas į nuteistojo asmenybę, elgesį bausmės atlikimo metu, kokia bausmės dalis atlikta. Laikas, kurį nuteistasis buvo išvykęs už pataisos įstaigos ribų, įskaitomas į bausmės atlikimo laiką. Kelionės išlaidas apmoka pats nuteistasis arba jo artimieji giminaičiai.“

7. Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymo (toliau vadinama – TGIDPN):

- *2 straipsnis. Įstatymo taikymas* – „2. Šis įstatymas netaikomas: 1) duomenims, kurių tvarkymas nėra įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta institucijos viešoji funkcija, išskyrus informaciją apie darbuotojų darbo užmokestį; [...] 3) duomenims, kuriuos teikti draudžia įstatymai ar jais vadovaujantis priimti kiti norminiai teisės aktai, įskaitant duomenis, kurie nėra prieinami dėl

nacionalinio ar visuomenės saugumo, šalies gynybos interesų, statistinių duomenų konfidencialumo, komercinio konfidencialumo arba kurie sudaro valstybės, tarnybos, banko, komercinę, profesinę paslaptį; 4) duomenims, kurių teikimą riboja įstatymai ar jais vadovaujantis priimti kiti norminiai teisės aktai, taip pat kai pareiškėjai turi pagrįsti prašomų duomenų panaudojimo tikslą“;

- 4 straipsnis. *Institucijos ir valstybės valdomo subjekto pareiga teikti duomenis, įskaitant pakartotiniam naudojimui skirtus duomenis* – „1. Institucijos ir valstybės valdomi subjektai privalo teikti pareiškėjams ar jų atstovams duomenis, įskaitant pakartotiniam naudojimui skirtus duomenis, išskyrus šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatytus atvejus.“

8. Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslaptį įstatymo:

- 3 straipsnis. *Pagrindiniai įslaptintos informacijos apsaugos organizavimo principai* – „1. Informacija turi būti įslaptinama ir išslaptinama vadovaujantis teisėtumo, pagrįstumo ir savalaikiškumo principais. 2. Informacija turi būti įslaptinama, jeigu ji atitinka bent vieną iš šio įstatymo 7 straipsnyje nurodytų informacijos kategorijų ir jeigu jos atskleidimas ar praradimas sukeltų grėsmę Lietuvos Respublikos suverenitetui, teritorijos vientisumui, gynybinei galiai, padarytų žalos valstybės interesams, pakenktų valstybės institucijų interesams, sukeltų pavojų ar sudarytų prielaidas kilti pavojui žmogaus gyvybei ar sveikatai. 3. Nustatoma informacijos slaptumo žyma ir tokiai informacijai suteikiamas apsaugos lygis turi būti proporcingas įslaptinamos informacijos svarbai ir žalos, kuri atsirastų tokią informaciją neteisėtai atskleidus ar praradus, dydžiui. [...] 7. Įslaptintos informacijos apsaugai užtikrinti turi būti kompleksiška taikomi visų įslaptintos informacijos apsaugos sričių (personalo patikimumo užtikrinimo, įslaptintos informacijos administravimo, įslaptintos informacijos fizinės apsaugos, įslaptintų sandorių saugumo, IIRIS apsaugos) reikalavimai“;

- 5 straipsnis. *Įslaptintos informacijos skirstymas ir žymėjimas* – „4. Slaptumo žyma „Konfidencialiai“ suteikiama tarnybos paslaptį sudarančiai informacijai, kurios praradimas arba neteisėtas atskleidimas gali turėti ypač sunkių pasekmių valstybės institucijų interesams ar sudaryti prielaidas kilti pavojui žmogaus sveikatai.“

9. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama ir – VAĮ) 3 straipsnis. *Viešojo administravimo principai* – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 4) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą viešojo administravimo subjektams turi būti nustatyti laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, o viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nuroydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį.“

10. Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 (toliau vadinama ir – Taisyklės):

- 25 punktą – „Prašymai, išskyrus prašymus, į kuriuos, nepažeidžiant asmens, kuris kreipiasi, kitų asmenų ar institucijos interesų, galima atsakyti tą pačią darbo dieną, turi būti išnagrinėjami per 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo institucijoje dienos“;

- 35 punktą – „Atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jo turinį: 35.1. į prašymą suteikti administracinę paslaugą – išduoti dokumentą, jo kopiją, nuorašą ar išrašą, patvirtinantį tam tikrą juridinį faktą, – atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; 35.2. į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nustatyta tvarka arba nurodomos atsisakymo tai padaryti

priežastys; 35.3. į prašymą priimti administracinį sprendimą – atsakoma pateikiant atitinkamo priimto dokumento kopiją, išrašą ar nuorašą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; 35.4. į kitus prašymus – atsakoma laisva forma arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys“;

- 38 punktas – „Atsakyme, kuriame nurodomos atsisakymo suteikti prašomą administracinę paslaugą, informaciją, priimti administracinį sprendimą priežastys, arba institucijos siunčiamame pranešime apie asmens prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis asmuo ar jo atstovas turi būti informuojamas apie tokio atsakymo apskundimo tvarką, nurodant institucijos (-ų), kuriai (-ioms) gali būti paduotas skundas, pavadinimą (-us) ir adresą (-us), taip pat terminą (-us), per kurį (-iuos) gali būti pateiktas skundas. Persiunčiant prašymą ar skundą nagrinėti kitai kompetentingai institucijai ir informuojant apie tai asmenį ar jo atstovą, pranešime asmeniui nurodyti minėtos apskundimo tvarkos nereikia.“

11. Lengvojo režimo sektoriaus nuostatuose, patvirtintuose Pravieniškių PN direktoriaus 2019-04-29 įsakymu Nr. V-278, numatyta:

„2. Lengvojo sektoriaus pagrindinė veikla susijusi su suinteresuotų keistis nuteistųjų ilgalaike psichologine ir socialine rehabilitacija bei socialine integracija į visuomenę.

3. Pagrindinis Lengvojo sektoriaus veiklos principas - sudaryti bausmės atlikimo sąlygas, kad jos būtų kuo panašesnės į gyvenimą visuomenėje ir paskatintų kitus nuteistuosius siekti resocializacijos pažangos.

[...]

7. Lengvame sektoriuje yra iki vieno šimto vietų.

[...]

15. Nuteistasis, bausmę atliekantis Antrame sektoriuje ir pareiškęs norą dalyvauti Lengvojo sektoriaus veikloje, rašo prašymą įstaigos direktoriui. Nuteistojo motyvaciją dalyvauti Lengvojo sektoriaus programoje įvertina Resocializacijos skyriaus specialistas ir teikia savo rekomendacijas nuteistųjų skyrimo į būrius Antrame sektoriuje komisijai, kuri sprendžia skirti ar neskirti nuteistąjį į Lengvajį sektorių. Nuteistojo paskyrimas į Lengvajį sektorių yra patvirtinamas įstaigos direktoriaus įsakymu.

[...]

17. Dėl riboto vietų skaičiaus į Lengvajį sektorių negalintys patekti nuteistieji užrašomi į eilę ir priimami eilės tvarka.“

12. Nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikų ir elgesio pataisos programų aprobavimo Lietuvos bausmių vykdymo sistemoje tvarkos apraše (Aprašas), patvirtintame Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau vadinama ir – Kalėjimų departamentas) direktoriaus 2021 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. V-284, numatyta:

„20. Prieš atliekant nusikalstamo elgesio rizikos vertinimą, vertintojai išsamiai informuoja vertinamą asmenį apie vertinimo tikslą, procedūrą ir eigą, vertinamas asmuo pasirašo Supažindinimo su nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo procedūra ir sutikimo teikti duomenis formą (1 priedas).

21. Nusikalstamo elgesio rizikos vertinimas yra neatsiejama bausmių vykdymo dalis, todėl vertinamam asmeniui atsisakius suteikti nusikalstamo elgesio rizikos vertinimui reikalingą informaciją, vertintojas vertinimą atlieka, naudodamasis jam prieinamais dokumentais ir kitais informacijos šaltiniais.

[...]

25. Nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo formos ir kiti dokumentai, kuriuose užfiksuota nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metu gauta informacija ir elgesio pataisos programų vykdymo metu surinkti duomenys apie konkretų nuteistąjį, yra saugomi atskirai sudarytose šių dokumentų bylose arba elektroninėje erdvėje (toliau – byla).

26. Nusikalstamo elgesio rizikos vertintojai ir kiti Lietuvos bausmių vykdymo sistemos darbuotojai, turintys teisę disponuoti byloje esančia informacija, privalo ją saugoti, neperleisti tretiesiems asmenims ir naudoti pagal suteiktus įgaliojimus.

27. Nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo formos ir rizikos bei apsauginių veiksmų nustatymo kriterijai, taip pat metodikų vadovai yra skirti tik tarnybiniam naudojimui.

28. Elgesio pataisos programų vadovai ir kita metodinė medžiaga yra skirti tik tarnybiniam naudojimui.

29. Vertinamasis yra supažindinamas su rizikos vertinimo rezultatais, pateiktais rizikos vertinimo formų suvestinėje lentelėje, t. y. su nustatytu rizikos lygiu ir identifikuotais rizikos bei apsauginiais veiksniais, bei rekomenduojamomis rizikos valdymo priemonėmis.“

13. Nuteistųjų perkėlimo į pusiaukelės namus ir gražinimo iš jų tvarkos apraše, patvirtintame Kalėjimų departamento direktoriaus 2021 m. birželio 22 d. įsakymu Nr. V-210, numatyta:

„4. Prašymų, teikimų dėl perkėlimo į pusiaukelės namus pateikimas:

4.1. Nuteistieji, pageidaujantys tęsti laisvės atėmimo bausmės atlikimą pusiaukelės namuose, ne anksčiau kaip likus dviem mėnesiams iki dienos, kai jie vadovaujantis LR BVK 69 straipsnio 2 dalies nuostatomis galės būti perkelti į pusiaukelės namus, pateikia prašymą įstaigos, kurioje atlieka bausmę, direktoriui. Prašyme nuteistasis nurodo į kuriuos pusiaukelės namus jis nori būti perkeltas.

4.2. Įstaiga dėl nuteistųjų, kurie į pusiaukelės namus gali būti perkelti vadovaujantis LR BVK 69 straipsnio 3 dalies nuostatomis, ne anksčiau kaip likus dviem mėnesiams iki galimo nuteistojo perkėlimo į pusiaukelės namus, pateikia teikimą Kalėjimų departamento direktoriaus įsakymu sprendimams dėl nuteistųjų perkėlimo į pusiaukelės namus sudarytai komisijai (toliau – Komisija) dėl nuteistojo perkėlimo į pusiaukelės namus.

5. Įstaigos direktorius, įsitikinęs, kad nuteistasis, kuris gali būti perkeltas į pusiaukelės namus, atitinka LR BVK 69 straipsnio 2 dalyje arba LR BVK 69 straipsnio 3 dalyje nustatytus formaliuosius pagrindus (sąlygas), paveda Resocializacijos skyriaus atsakingam darbuotojui parengti sprendimui dėl perkėlimo į pusiaukelės namus priimti būtiną šią dokumentinę medžiagą (informaciją) [...].

6. Aprašo 5 punkte nurodyta dokumentinė medžiaga (informacija) per 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo dienos dokumentų valdymo sistemos priemonėmis pateikiama Komisijai.

7. Komisija ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo šio Aprašo 6 punkte nurodytos dokumentinės medžiagos (informacijos) gavimo dienos apsparsto pateiktą dokumentinę medžiagą (informaciją) ir posėdyje priima motyvuotą, vieną iš šių sprendimų [...].“

14. Testų naudojimo reglamente (toliau – Reglamentas), patvirtintame 2014 m. birželio 24 d. Lietuvos psichologų sąjungos Valdybos posėdyje (protokolo Nr. 2014/4), numatyta:

„8. Psichologas užtikrina tokią testo medžiagos apsaugą, kad medžiaga būtų prieinama kvalifikuotiems asmenims. Jis apsaugo testo integralumą ir netreniruoja asmenų naudodamas realų testą ar kitokią praktinę medžiagą, nes tai galėtų turėti įtakos testo rezultatams. Užtikrina, kad testavimo technika nebūtų viešinama ir dėl to nepakenkta jos naudingumui. Nustato, kam gali būti prieinami testo rezultatai, ir apibrėžia konfidencialumo lygius.“

„11. Baigę testavimą, testuojamajam ar jam atstovaujančiam asmeniui psichologas suteikia galimybę susipažinti su testavimo rezultatais (jie pateikiami raštu tokia forma, kurios terminija ir kalba atitiktų šios informacijos gavėjų supratimo lygį), taip pat suprantama forma ir stiliumi suteikia konstruktyvų ir palaikantį žodinį grįžtamąjį ryšį.“

„12. Psichologas užtikrina, kad testavimo rezultatai būtų laikomi saugiai ir neprieinami pašaliniais, neįgaliesiems ar nekvalifikuotiems asmenims, taip pat nenaudojami kitais, ne informuotame sutikime nurodytais tikslais.“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

15. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2007-08-13 nutarime byloje Nr. 33/04 pažymėjo, kad konstituciniu teisinės valstybės principu „[...] turi būti vadovaujama ir kuriant teisę,

ir ją įgyvendinant (Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai). Konstitucinio teisinės valstybės principo esmė – teisės viešpatavimas; konstitucinis teisės viešpatavimo imperatyvas reiškia, kad valdžios laisvę riboja teisė, kuriai privalo paklusti visi teisinių santykių subjektai, neišskiriant nė teisėkūros subjektų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2004 m. gruodžio 29 d., 2005 m. liepos 8 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas savo aktuose (*inter alia* 2003 m. gruodžio 30 d., 2004 m. kovo 5 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2005 m. vasario 7 d., 2007 m. gegužės 5 d. nutarimuose) yra ne kartą konstatavęs, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja ir teisės aktų hierarchiją, *inter alia* tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, kad poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais, kad poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas nepriklausomai nuo to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo;

Konstitucinė teisė gauti informaciją – svarbi prielaida įgyvendinti įvairias Konstitucijoje įtvirtintas asmens teises ir laisves (Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, jog žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimas, kitų konstitucinių vertybių užtikrinimas labai priklauso nuo galimybių gauti iš įvairių šaltinių informaciją ir ja naudotis (2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimas). Pavyzdžiui, Konstitucinis Teismas 1995 m. balandžio 20 d. nutarime yra konstatavęs, kad žmogaus teisė turėti savo įsitikinimus turi būti pagrįsta realia galimybe laisvai juos formuoti įvairios informacijos pagrindu, įskaitant teisę nevaržomai gauti informaciją. Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad informacijos laisvė nėra absoliuti, taip pat kad Konstitucija neleidžia nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo, įstatymais įtvirtinus informacijos laisvės įgyvendinimo garantijas, būtų sudaromos prielaidos pažeisti kitas konstitucines vertybes, jų pusiausvyrą (pvz., Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas). Konstitucija numato galimybę informacijos laisvę riboti, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai, t. y., jeigu informacijos laisvės ribojimais siekiama apsaugoti, apginti Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalyje nurodytas vertybes, kurių sąrašas (pateiktas Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalyje), kaip savo 2005 m. rugsėjo 19 d. ir 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimuose yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, negali būti laikomas išsamiu, baigtiniu, taigi neleidžiančiu laisvės gauti ir skleisti informaciją riboti tada, kai reikia apsaugoti kitas, Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalyje *expressis verbis* nepaminėtas, konstitucines vertybes. Informacijos laisvės ribojimai gali būti nustatomi tik įstatymu, tačiau Konstitucija neužkerta kelio kai kurių su informacijos gavimu ir skleidimu susijusių santykių reguliuoti ir poįstatyminiais (įstatymų įgyvendinamaisiais) teisės aktais, tačiau jais negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris nebūtų grindžiamas Konstitucija ir įstatymais arba kuris konkuruotų su įstatymų nustatytoju (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 19 d., 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimai).“

16. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama – LVAT) nutartys:

16.1. LVAT 2014-04-09 aprobuotame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinime yra nurodęs:

„Šio teisinio reguliavimo kontekste teisėjų kolegija pažymėjo, kad Pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Viešojo administravimo įstatymo 3 str. 1 p.) (2012 m. gruodžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A822-3206/2012). Laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai, kurie, be kita ko, atitiktų

Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje numatytus reikalavimus (2011 m. balandžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A143-2876/2011)“;

16.2. 2009-04-02 nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A756-422/2009, yra nurodęs:

„[...] viešojo administravimo institucijos priimamiems sprendimams (individualiems administraciniams aktams) keliami Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje įtvirtinti reikalavimai. Šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad individualus administracinis sprendimas turi būti pagrįstas nustatytais faktais ir teisės aktų normomis, o 2 dalyje nurodyta, kad sprendime turi būti aiškiai suformuluotos nustatytos arba suteikiamos teisės ir pareigos bei nurodyta sprendimo apskundimo tvarka. Šios nuostatos reiškia, kad akte turėtų būti nurodomi pagrindiniai faktai, argumentai ir įrodymai, pateikiamas teisinis pagrindas, kuriuo viešojo administravimo subjektas rėmėsi priimdamas administracinį aktą; motyvų išdėstymas turi būti adekvatus, aiškus ir pakankamas. Ši teisės norma siejama su teisėtumo principu, pagal kurį reikalaujama, kad viešojo administravimo subjektai savo veikla nepažeistų teisės aktų reikalavimų, kad jų sprendimai būtų pagrįsti, o sprendimų turinys atitiktų teisės normų reikalavimus“;

16.3. 2014-01-08 nutartyje administracinėje byloje Nr. A146-1769/2013 konstatavo:

„[...] atsisakymas suteikti informaciją galimas tik įstatymo, o ne poįstatyminio teisės akto pagrindu (Teisės gauti informaciją įstatymo 1 str. 3 d. 6 ir 7 p.)“.

Tyrimo išvados

17. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

17.1. dėl teisės susipažinti su nusikalstamo elgesio vertinimo išvada;

17.2. dėl trumpalaikių išvykų suteikimo ir perkėlimo į pusiaukelės namus;

17.3. dėl perkėlimo į Lengvojo režimo sektorių.

Dėl teisės susipažinti su nusikalstamo elgesio vertinimo išvada

17. Pareiškėjas skundėsi, kad kreipėsi į Pravieniškių PN administraciją prašydamas pateikti jo nusikalstamo elgesio vertinimo išvados kopijas, tačiau kopijos nebuvo pateiktos, motyvuojant, kad tai tarnybinio naudojimo informacija.

18. Skundo tyrimo metu buvo nustatyta, kad Pareiškėjas 2021-10-08 pateikė prašymą supažindinti su atliktu HCR-20 (smurto rizikos vertinimo metodika) vertinimu bei pateikti dokumento kopijas. Pravieniškių PN administracija Pareiškėjui 2021-11-09 atsakyme suteikė informaciją apie nustatytą pakartotinio smurtinio elgesio riziką, apsauginius veiksnius, rekomendacijas dalyvauti elgesio pataisos ar kitose programose, orientuotose į smurtinio elgesio, požiūrio į smurtą keitimą, nusikalstamos veikos analizę. Pareiškėjui atsakyme paaiškinama, kad, vadovaujantis Aprašo nuostatomis, nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo HCR-20 formos kopija nebus padaryta, nes ši informacija skirta tik tarnybiniam naudojimui. Atsakymas pagrįstas teisės aktų nuostatomis, nurodyta apskundimo tvarka.

19. Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą, nuteistų asmenų teisių bei laisvių apribojimus ir nuteistų asmenų pareigas nustato tik Lietuvos Respublikos įstatymai. Nuteistojo elgesį gali suvaržyti tik draudimas arba pareiga. Bausmės vykdymo institucija arba pareigūnas gali veikti tik įstatymų nustatytais būdais ir priemonėmis. Atkreiptinas dėmesys, kad bausmes atliekantys Lietuvos Respublikos piliečiai turi visas Lietuvos Respublikos piliečiams įstatymų nustatytas teises, laisves ir pareigas su apribojimais, kuriuos numato Lietuvos Respublikos įstatymai ir teismo nuosprendis.

Pravieniškių PN yra viešojo administravimo subjektas, todėl, nagrinėdamas pareiškėjų skundus, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis ir kitų viešojo administravimo

sirtyje taikomų teisės aktų, įskaitant ir TGIDPNĮ. Kiekvienas asmuo, taip pat ir nuteistasis (suimtas), turi teisę gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų. Ši informacija yra teikiama TGIDPNĮ nustatyta tvarka. TGIDPNĮ numatyta, kad institucijos ir valstybės valdomi subjektai privalo teikti pareiškėjams ar jų atstovams duomenis, įskaitant pakartotiniam naudojimui skirtus duomenis, išskyrus šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatytus atvejus.

Pagal Seimo kontrolierei pateiktą informaciją nustatyta, kad Pravieniškių PN atsakymą Pareiškėjui pagrindė Aprašo nuostatomis, kur nurodyta, kad nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo formos ir rizikos bei apsauginių veiksmų nustatymo kriterijai, taip pat metodikų vadovai yra skirti tik tarnybiniam naudojimui, o vertinamasis yra supažindinamas su rizikos vertinimo rezultatais, pateiktais rizikos vertinimo formų suvestinėje lentelėje, t. y. su nustatytu rizikos lygiu ir identifikuotais rizikos bei apsauginiais veiksniais, rekomenduojamomis rizikos valdymo priemonėmis.

Vertinant Aprašo nuostatas, pagal kurias asmeniui yra leidžiama susipažinti su jam nustatytu nusikalstamo elgesio rizikos laipsniu, Seimo kontrolierei kyla pagrįstų abejonių, kodėl nuteistajam negali būti pateikiama visa vertinimo forma, kur matytųsi ir galimai rizikos laipsnį nulėmę veiksniai bei kita informacija. Įvertinus tai, kad Apraše nustatyti pertekliniai reikalavimai, kurie iš esmės apsunkina informacijos gavimą, keltinas klausimas dėl Aprašo suderinamumo su TGIDPNĮ nuostatomis.

20. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, aiškindamas konstitucinį teisinės valstybės principą, ne kartą yra pažymėjęs, jog šis principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams: teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų. Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja ir teisės aktų hierarchiją, *inter alia* tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, kad poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais, kad poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas, nepaisant to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo. Konstitucinis teisinės valstybės principas neleidžia poįstatyminiais teisės aktais reguliuoti santykių, kurie gali būti reguliuojami tik įstatymu, taip pat poįstatyminiais teisės aktais nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytu įstatyme, nebūtų grindžiamas įstatymais.

Apibendrinant pirmiau pacituotą Konstitucinio Teismo išaiškinimą, darytina išvada, kad informacija asmeniui gali būti neteikiama tik įstatymuose nustatytais atvejais. Informacijos laisvės ribojimai gali būti nustatomi tik įstatymu. Konstitucija neužkerta kelio kai kurių su informacijos gavimu ir skleidimu susijusių santykių reguliuoti ir poįstatyminiais (įstatymų įgyvendinamaisiais) teisės aktais, tačiau jais negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris nebūtų grindžiamas Konstitucija ir įstatymais arba kuris konkuruotų su įstatymų nustatytu.

Iš Konstitucijos kyla taip pat kiti reikalavimai, kurių privalu paisyti ribojant konstitucinę informacijos laisvę: ribojimai turi būti būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves bei Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; jais neturi būti paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei jų esmė; turi būti laikomasi konstitucinio proporcingumo principo. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad nustatant teisinius apribojimus bei atsakomybę už teisės pažeidimus privalu paisyti protingumo reikalavimo (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimai).

Taigi, atsižvelgiant į tai, kad visi ribojimai turi būti nustatyti įstatymu ir žemesnės galios teisės aktai negali išplėsti įstatyme nustatytų ribojimų, laikytina, kad Apraše nustatyti papildomi ribojimai gauti informaciją nesuderinami su TGIDPNĮ nuostatomis. Be to, abejotina, ar šiuo tiriamu atveju ribojimas gauti informaciją yra tikrai būtinas siekiant apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves, ar tokiu ribojimu yra pasiekiami konstituciškai svarbūs tikslai ir ar paisoma protingumo principo.

Seimo kontrolierė atkreipia dėmesį, jog Apraše nurodyta, kad nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo formos ir rizikos bei apsauginių veiksmų nustatymo kriterijai, taip pat metodikų vadovai

yra skirti tik tarnybiniam naudojimui, tačiau neaišku, koku pagrindu ir kuo vadovaujantis ši informacija skirta tik tarnybiniam naudojimui, kokia įslaptintos informacijos žyma turėtų būti priskiriama šiai informacijai ir ką tiksliai apima sąvoka „tarnybinis naudojimas“. Kalėjimų departamentas Seimo kontrolieriui paaiškino, kad sąvoka „tarnybinis naudojimas“ apima tai, jog metodikas gali taikyti bei jų duomenis tarnybos tikslams naudoti tik specialiai tiksliniuose mokymuose apmokyti specialistai. Sąvoka „tarnybinis naudojimas“ taip pat apima siekį apsaugoti itin svarbią informaciją apie vertinamų asmenų kriminalinę perspektyvą, nuo galimų netinkamų, mokslu nepagrįstų, stokojančių specialių kompetencijų interpretacijų bei siekį išvengti galimų neigiamų pakartotinio nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikų vadovų ir protokolų (formų) platinimo pasekmių.

Pažymėtina, kad TGIDPNĮ nenustato tokio atsisakymo suteikti informaciją pagrindo kaip informacijos pripažinimas skirta „tarnybiniam naudojimui“, informacija gali būti neteikiama tik tuo atveju, jeigu teisės aktų nustatyta tvarka ji yra pripažinta valstybės ar tarnybos paslaptimi.

Vadovaujantis Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nuostatomis, įslaptintos informacijos apsaugai užtikrinti turi būti kompleksiskai taikomi visų įslaptintos informacijos apsaugos sričių (personalo patikimumo užtikrinimo, įslaptintos informacijos administravimo, įslaptintos informacijos fizinės apsaugos, įslaptintų sandorių saugumo, IIRIS apsaugos) reikalavimai. Tačiau, pagal Aprašo nuostatas, nuteistųjų ir suimtųjų nusikalstamo elgesio rizikos vertinimas ir duomenų tvarkymo reglamentavimas neatitinka Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatyme nustatytų reikalavimų, keliamų įslaptintos informacijos administravimui, sąvoka „tarnybinio naudojimo“ informacija šiame įstatyme visiškai nevartojama, todėl ir ši informacija negali būti pripažinta sudarančia valstybės ar tarnybos paslaptį.

21. Apibendrinant nustatytas aplinkybes darytina išvada, kad Pareiškėjo skundas dėl jo teisės gauti informaciją ribojimo pripažįstamas pagrįstu, o Seimo kontrolierė rekomenduoja Kalėjimų departamento direktoriui apsvarstyti galimybę pakeisti Aprašo nuostatas, kad jos neprieštarautų TGIDPNĮ nuostatomis ir nebūtų nustatyta nebūtinų ir neproporcingų ribojimų nuteistiesiems (suintiesiems) susipažinti su informacija apie jiems nustatytą nusikalstamo elgesio rizikos laipsnį.

Dėl trumpalaikių išvykų suteikimo ir perkėlimo į pusiaukelės namus

22. Pareiškėjas Skunde nurodė, kad administracija nepagrįstai neišleidžia jo trumpalaikę išvyką į namus, atsakymai į prašymus visada vienodi ir nemotyvuoti, taip pat administracija nesprendžia jo perkėlimo į pusiaukelės namus klausimo.

23. Skundo tyrimo metu buvo nustatyta, kad Pareiškėjas su prašymu suteikti trumpalaikę išvyką į namus kreipėsi 2021-12-09. Pravieniškųjų PN administracija 2021-12-28 atsisakė tenkinti Pareiškėjo prašymą, atsakyme nurodė sprendimo priėmimo motyvus ir apskundimo tvarką.

Pareiškėjas 2022-01-03 dar kartą kreipėsi su prašymu dėl trumpalaikės išvykos į namus. Pagal Seimo kontrolieriui pateiktą informaciją nustatyta, kad buvo nuspręsta suteikti trumpalaikę išvyką, tačiau Kalėjimų departamento ekstremalių situacijų operacijų centras priėmė sprendimą sustabdyti trumpalaikę išvyką iki 2022-03-01, todėl Pareiškėjui išvyka nebuvo suteikta. Pareiškėjui atsakyme buvo paaiškinti sprendimo motyvai, nurodytas teisės aktas, kuriuo nuteistiesiems apribotos išvykos į namus, nurodyta data, iki kada išvykos nebus leidžiamos.

Pareiškėjas dėl perkėlimo į Vilniaus PN pusiaukelės namus kreipėsi 2020-12-04. Vilniaus PN administracijos 2021-01-15 atsakyme rašoma, kad prašymas netenkinamas, atsakymas pagrįstas teisės aktų nuostatomis ir nustatytomis faktinėmis aplinkybėmis, nurodyta sprendimo apskundimo tvarka.

Pareiškėjas 2021-07-26 kreipėsi į Komisiją dėl perkėlimo į Vilniaus pataisos namų pusiaukelės namus, 2021-09-17 gavo atsakymą, kuriuo prašymas netenkinamas. Kalėjimų

departamento atsakymas motyvuotas, pagrįstas teisės aktų nuostatomis, nurodyta sprendimo apskundimo tvarka.

Pareiškėjas 2022-02-10 kreipėsi į Pravieniškių PN administraciją dėl perkėlimo į Marijampolės pataisos namų pusiaukelės namus. Pravieniškių PN administracija 2022-02-28 visą reikiamą informaciją ir dokumentus pateikė Komisijai.

24. BVK numatyta, kad pataisos namuose lengvosios grupės laikymo sąlygomis bausmę atliekantys nuteistieji turi teisę trims paroms parvykti į Lietuvos Respublikos teritorijoje esančius namus ar aplankyti Lietuvos teritorijoje gyvenančius artimuosius giminaičius. Leidimą išvykti už pataisos įstaigos ribų duoda pataisos įstaigos direktorius arba jį pavaduojantis pareigūnas, atsižvelgdamas į nuteistojo asmenybę, elgesį bausmės atlikimo metu, kokia bausmės dalis atlikta.

BVK taip pat numatyta, kad laisvės atėmimo bausmę lengvosios grupės sąlygomis atliekantys nuteistieji, kuriems gali būti taikomas lygtinis paleidimas iš pataisos įstaigos, gali būti perkelti į tos pačios arba kitos pataisos įstaigos ar tardymo izoliatoriaus specialų padalinį – pusiaukelės namus, kur nuteistieji intensyviai rengiami būti paleisti iš pataisos įstaigos. Teisę perkelti nuteistąjį iš vienos pataisos įstaigos į kitą turi Kalėjimų departamento direktorius.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjo 2021-12-09 ir 2022-01-03 prašymai dėl trumpalaikės išvykos į namus bei 2020-12-04 ir 2021-07-26 prašymai perkelti į pusiaukelės namus buvo išnagrinėti, tačiau nebuvo patenkinti. Pareiškėjui buvo pateikti išsamūs ir motyvuoti atsakymai, nurodyta sprendimų apskundimo tvarka.

Pareiškėjas 2022-02-10 dar kartą kreipėsi dėl perkėlimo į pusiaukelės namus. Pravieniškių PN administracija, laikydama Nuteistųjų perkėlimo į pusiaukelės namus ir gražinimo iš jų tvarkos apraše nustatytos tvarkos ir terminų, visą reikiamą informaciją ir dokumentus 2022-02-28 pateikė Komisijai.

Įvertinus šias aplinkybes, nėra pagrindo teigti, kad Pravieniškių PN administracija neišsamiai išnagrinėjo Pareiškėjo prašymus dėl trumpalaikės išvykos į namus ir dėl perkėlimo į pusiaukelės namus.

Dėl perkėlimo į Lengvojo režimo sektorių

25. Pareiškėjas Skunde rašė, kad kreipėsi į administraciją dėl perkėlimo į „Lengvo režimo sektorių“, tačiau nebuvo perkeltas, o gautas atsakymas yra neaiškus.

26. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2021-06-07 kreipėsi su prašymu perkelti jį į „Lengvo režimo sektorių“. Pravieniškių PN administracija 2021-06-14 atsakyme Pareiškėjui paaiškino, kad jo prašymas dėl perkėlimo į „Lengvo režimo sektorių“ buvo svarstytas Nuteistųjų skyrimo į būrius Antrame sektoriuje komisijos posėdyje, tačiau buvo nuspręsta netarpininkauti dėl perkėlimo, nes nurodytame būryje nėra laisvų vietų.

27. Lengvojo režimo sektoriaus nuostatuose numatyta, kad nuteistasis, bausmę atliekantis Antrame sektoriuje ir pareiškęs norą dalyvauti Lengvojo sektoriaus veikloje, rašo prašymą įstaigos direktoriui. Nuteistojo motyvaciją dalyvauti Lengvojo sektoriaus programoje įvertina Resocializacijos skyriaus specialistas ir teikia savo rekomendacijas Nuteistųjų skyrimo į būrius Antrame sektoriuje komisijai, kuri sprendžia skirti ar neskirti nuteistąjį į Lengvajį sektorių. Nuteistojo paskyrimas į Lengvajį sektorių yra patvirtinamas įstaigos direktoriaus įsakymu. Dėl riboto vietų skaičiaus į Lengvajį sektorių negalintys patekti nuteistieji užrašomi į eilę ir priimami eilės tvarka.

Tiriamu atveju nustatyta, kad Pareiškėjas parašė prašymą dėl perkėlimo į Lengvojo režimo sektorių, tačiau gavo atsakymą, jog buvo priimtas sprendimas netarpininkauti dėl perkėlimo, kadangi 12-ame būryje nėra laisvų vietų. Įvertinus Pravieniškių PN 2021-06-14 atsakymą pastebėtina, kad Pareiškėjui pateiktas atsakymas ir sprendimas nėra aiškūs ir išsamūs, nes neaišku, ar rašto teiginį, kad įstaigos administracija netarpininkaus dėl perkėlimo, reikėtų suprasti kaip neigiamą sprendimą dėl

perkėlimo į pageidaujamą sektorių, ar kad neperkels tik dėl vietų trūkumo. Pažymėtina, kad Lengvojo režimo sektoriaus nuostatuose nurodyta, jog dėl riboto vietų skaičiaus į Lengvajį sektorių negalintys patekti nuteistieji užrašomi į eilę ir priimami eilės tvarka, tačiau atsakyme Pareiškėjui nieko neužsimenama apie jo įrašymą / neįrašymą į eilę.

Laikantis VAI įtvirtinto išsamumo principo – viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes. Taigi, viešojo administravimo subjektai, rengdami atsakymus, privalo įvertinti pareiškėjo prašymo turinį ir pateikti teisės aktų nuostatomis pagrįstą, aiškų ir argumentuotą atsakymą, kuriame būtų atsakyta į visus keliamus klausimus.

Pažymėtina ir tai, kad **administracinis sprendimas** – tai teisės aktų reglamentuotu būdu ir (ar) forma išreikšta vienkartinė viešojo administravimo subjekto valia dėl teisės taikymo, privaloma ir skirta konkrečiam asmeniui ar individualiai apibrėžtai asmenų grupei. Individualiu administraciniu aktu turi būti išreikšta viešojo administravimo subjekto valia, privaloma asmeniui ir sukianti jam ne bet kokių, bet konkrečių tiesioginių padarinių, todėl būtina reikalavimą ne tik pagrįsti objektyviais duomenimis bei teisės normomis, bet ir suformuluoti aiškias nuostatas dėl akto adresato teisinio statuso pasikeitimų ir priimto sprendimo motyvų. LVAT savo praktikoje akcentuoja, kad viešojo administravimo subjekto priimtas individualus administracinis aktas turi būti suformuluotas taip, jog asmenys, kuriems yra skirtas aktas, suprastų santykių esmę ir turinį bei galėtų įgyvendinti reikalavimus, kuriuos nustato aktas. Dėl to viešojo administravimo subjektas privalo tiksliai ir aiškiai suformuluoti reikalavimus, nurodyti teisės normas ir aplinkybes, kuriomis rėmėsi, priimdamas individualų administracinį aktą. Jei viešojo administravimo subjektas ginčijamame akte nenurodo teisinio, faktinio pagrindo ar aktą suformuluoja taip, kad akto adresatams tampa neįmanoma įgyvendinti įpareigojimų, kuriuos nustato aktas, individualus administracinis aktas turi būti naikinamas (pažymos 12.2 punktas).

Įvertinus Pravieniškių PN 2021-06-14 atsakymo turinį, konstatuotina, kad **atsakymas parengtas nesilaikant Viešojo administravimo įstatyme įtvirtintų objektyvumo ir išsamumo principų, atsakyme nesuformuluotas aiškus sprendimas**, t. y. lieka neaiški institucijos valia, neaišku, kokias teises pasekmes toks sprendimas sukelia Pareiškėjui.

28. Apibendrinant tyrimo metu nustatytas aplinkybes, darytina išvada, kad Pravieniškių PN administracijos 2021-06-14 atsakymas dėl Pareiškėjo neperkėlimo į Lengvojo režimo sektorių parengtas nesilaikant VAI įtvirtintų objektyvumo ir išsamumo principų, atsakyme nesuformuluotas aiškus sprendimas, todėl Pareiškėjo Skundas dėl netinkamo minėto prašymo išnagrinėjimo pripažįstamas pagrįstu.

29. Atsižvelgiant į tyrimo metu paaiškėjusias aplinkybes, tai yra, kad susidarė didesnis norinčiųjų patekti į Lengvojo režimo sektorių nuteistųjų skaičius nei jame yra vietų, bei siekiant skatinti kuo geresnę nuteistųjų resocializaciją, Seimo kontrolierė siūlo Kalėjimų departamento direktoriui apsvarstyti galimybę padidinti minėto sektoriaus vietų skaičių, kad ten galėtų patekti visi nustatytus kriterijus atitinkantys ir to pageidaujantys nuteistieji.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

30. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundą dėl Pravieniškių PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su informacijos teikimu, pripažinti pagrįstu.

31. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundą dėl Pravieniškių PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant Pareiškėjo prašymus dėl trumpalaikės išvykos į namus ir perkėlimo į pusiaukelės namus, atmesti.

32. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundą dėl Pravieniškių PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant Pareiškėjo prašymą dėl perkėlimo į Lengvojo režimo sektorių pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

33. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė **Kalėjų departamento prie Teisingumo ministerijos direktoriui** rekomenduoja keisti Nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikų ir elgesio pataisos programų aprobavimo Lietuvos bausmių vykdymo sistemoje tvarkos aprašo, patvirtinto Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2021 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. V-284, nuostatas, užtikrinant jų atitikimą Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymo ir Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nuostatų reikalavimams.

34. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio **1 dalies 14 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriui** siūlo imtis priemonių padidinti Lengvojo režimo sektoriaus vietų skaičių, kad ten galėtų patekti visi nustatytus kriterijus atitinkantys ir to pageidaujantys nuteistieji.

35. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė **Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos direktoriui** rekomenduoja pakartotinai išnagrinėti Pareiškėjo 2021-06-07 prašymą dėl perkėlimo į Lengvojo režimo sektorių ir pateikti motyvuotą, aiškų ir teisės aktų nuostatomis pagrįstą atsakymą.

36. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė **Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos direktoriui** rekomenduoja užtikrinti, kad nuteistiesiems rengiami atsakymai į skundus ir prašymus būtų išsamūs, objektyvūs, pagrįsti faktinėmis aplinkybėmis ir atitiktų teisės aktų reikalavimus.

Primename, kad Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė